

TÜRK HUKUKUNDA YASAL MAL REJİMİ OLARAK

EDİNİLMİŞ MALLAR KATILMA

Kadının toplumsal yaşamda eşit haklara sahip bir birey olma yolundaki ve o günün toplumu için devrim niteliğindeki en önemli adım, (1924 Anayasa'nın Seçme ve Seçilme hakkındaki 10. ve 11. maddelerini değiştiren 2599 sayılı ve 5 Aralık 1934 tarihli kanun ile,) kadınlara da seçme ve seçilme tanınması ile atılmıştır. Ancak siyasi alandaki bu büyük adım ne yazık ki özel hukuk alanında, eşlerin malvarlığına ilişkin düzenlemelerde kendini gösterememiştir. 1926 yılında yürürlüğe giren bugün eski Medenî Kanunu olarak adlandırdığımız Türk Kanunu Medenisi, kaynak İsviçre Medenî Kanununa göre eşler arasında geçerli olan 'mal ortaklığı' rejimini değil de, o günkü toplumun yapısına daha uygun olduğu gerekçesiyle 'mal ayrılığı' yasal mal rejimi olarak kabul etmiştir. Ve böylece 75 yıl sürecek olan bir haksızlığa neden olmuştur. Bu haksızlık, Yargıtay'ın içtihatları ile giderilmeye çalışılmış olmakla beraber, ancak 2002 yılı itibariyle yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun, eşler arasında 'edinilmiş mallara katılma rejiminin' yasal mal rejimi olarak kabul edilmesi ile büyük ölçüde ortadan kalkmıştır.

• MAL REJİMİ SİSTEMLERİ

Kara Avrupasında 'mal ayrılığı' ya da 'mal ortaklığı' esasına dayalı yasal mal rejimleri ile karşılaşmaktayız. Roma Hukukunun hakimiyeti ve etkisini ağırlıkla hissettirdiği ülkelerde, mal ortaklığı esas olarak karşımıza çıkmakta iken, Alman (Germen) Hukukunun etkisini gösterdiği ülkelerdeki düzenlemelerde ise 'mal ayrılığı' esaslı mal rejimleri karşımıza çıkmaktadır.

Mal ayrılığında, eşlerin evlilik birliği nedeniyle sahip oldukları ORTAK MALVARLIĞI YOKTUR!

Her eş kendi malvarlığı üzerinde

- Mülkiyet hakkına
- yönetme;

- yararlanma;
- kullanma ve
- tasarruf etme hakkına sahiptir.

Mal Ortaklığında ise ORTAK MALVARLIĞI VARDIR

Eşler Birlikte

- Mülkiyet,
- Yönetme,
- Kullanma,
- Yararlanma ve
- Tassarruf etme hakkına sahiptirler.

TÜRK HUKUKUNDA MAL REJİMLERİ

Türk Medenî Kanunu YASAL MAL REJİMİ olarak EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ'ni kabul etmiştir. Bunun dışında, eşler aralarında yapacakları mal rejimi sözleşmesi ile SEÇİMLİK MAL REJİMİ olarak

- MAL AYRILIĞI
- PAYLAŞMALI MAL AYRILIĞI
- MAL ORTAKLIĞI

Rejimlerinden birini seçebilirler.

Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce ya da sonra Noterde (Düzenleme veya onaylama) şeklinde yapılabilir. Evlilik başvurusu sırasında da adaylar hangi mal rejimini seçtiği yönünde beyanda bulunabilirler. Mal rejimi sözleşmesini yapan kişi küçük veya kısıtlı ise yasal temsilcisinin rızaları alınmak zorundadır (204).

- Eşlere mal rejimi sözleşmesi ile kanunda belirtilen seçimlik mal rejimlerinden birini seçme hakkı tanınmıştır. Eşler anlaşarak kanunda olmayan bir mal rejimini ya da bir başka düzenlemeyi belirleyip mal rejimi olarak seçemezler.
- Mal rejimi sözleşmesi ile seçilen mal rejiminin içeriğinde de değişiklik ancak kanunun izin verildiği hallerde mümkündür. Örn. Eşler edinilmiş

mal grubuna dahil olması gereken kişisel malların gelirlerinin kişisel mal olacağını sözleşme ile kabul edebilirlerken. Sözleşme ile çalışma karşılığı elde edilen ücret, maaş gibi edinilmiş malları kişisel mal olarak kabul edemezler.

Eşler mal rejimi sözleşmesi yapmak zorunda değildir, dolayısıyla seçimlik mal rejimlerden birini seçmediklerinde aralarında yasa gereği EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA rejimi geçerli olacaktır (MK 202).

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE HAKİM İLKELER

Edinilmiş mallara katılma rejimi kural olarak mal ayrılığı esasına dayanmaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejimi süresince eşler, kanuni sınırlamalar saklı kalmak şartıyla 'Mal ayrılığı Rejiminde' olduğu gibi sahip oldukları malları yönetme, kullanma ve onlar üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkına sahiptirler. Ancak bu rejiminin sona ermesinde, mal ayrılığından farklı olarak her eş diğer eşin edinilmiş mallarının değeri üzerinden kural olarak bir para alacağına sahip olacaktır.

- Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde her eş diğer eşin, kural olarak (emek iş) bir karşılık verilerek elde ettiği mal varlığı değeri üzerinde hak sahibi olacaktır.
- Her eş diğer eşin, ancak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Devam ederken edindiği mallarda hak sahibi olabilir.
- Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesinde eşlerin birbirlerinin malları üzerinde, alacak hakkı vardır, aynı bir hakkı yoktur. Ancak istisnai olarak aile konutu ve aile konutundaki ev eşyası üzerinde aynı bir hak sahibi olunması mümkündür.
- Kişisel ve Edinilmiş Mal Gruplarının Değişmezliği İlkesi esastır.

- **EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN Başlangıcı ve Sona ermesi:**

Başlangıcı:

- Kural olarak evlenme ile
- Evlenirken eşler seçimlik bir mal rejimin seçtiler ise daha sonra yapılacak bir mal rejimi sözleşmesi ile de edinilmiş mallara katılma rejimini seçilebilirler.

Sona ermesi (225):

- Eşlerden birinin ölümü ile
- Seçimlik mal rejimlerinden birinin seçimi ile
- Mahkeme kararıyla (MK 206 md. sayılan sebeplerden birinin varlığı ve eşlerden birinin talebi üzerine)
- Evlilik birliğinin boşanma ve evliliğin iptali kararıyla sona ermesiyle (dava tarihinden itibaren)

EDİNİLMİŞ MAL REJİMİNDEKİ MAL GRUPLARI

Her eşe ait olmak üzere kişisel ve edinilmiş mallardan oluşan toplam dört mal grubu bulunmaktadır.

- Her eşe ait malvarlığı değerleri ister eşin tek başına ister eşlerin ortak mülkiyetinde olsun malvarlığı gruplarından birine özgülenmelidir.
- Kanunun sınırlı olarak saydığı Kişisel malların edinilmiş mal grubuna dahil edilmesi mümkün değildir. Ancak eşler mal rejimi sözleşmesi ile bir mesleğin icrası veya işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan edinilmiş mallara dahil olması gereken malvarlığı değerlerinin kişisel mal sayılacağını kabul edebilirler. Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kişisel

malların gelirlerinin edinilmiş mallara dahil olmayacağını da kararlaştırabilirler. (221)

EDİNİLMİŞ MAL REJİMİNDE EŞLERİN KİŞİSEL ve EDİNİLMİŞ MALLARI

EDİNİLMİŞ MALLAR (219)

Kanun tarafından tanımı yapılmış ve örnekseme yolu ile sayılmıştır

Tanımı: Her eşin edinilmiş mal rejimi devam ederken karşılığını vererek elde ettiği değerlerdir:

Kanuni ÖRNEKLER:

Çalışmanın karşılığı olan edinimler

Sosyal güvenlik ve yardım kurumlarının veya personele yardım amacıyla kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler

Çalışma gücünün kaybı sebebiyle ödenen tazminatlar

Kişisel malların gelirleri

Edinilmiş malların yerine geçen değerler

Diğer ÖRNEKLER:

Edinilmiş malların gelirleri

Edinilmiş mal rejimi sürerken her eşin bir karşılık vererek elde ettiği mal varlığı değerleri edinilmiş maldır. Burada 'karşılık' kavramı ile ilk olarak 'eşin çalışması, emeği' kastedilmekle beraber, hukuki anlamda bir karşılık verilerek elde edilen diğer mal varlığı değerleri de, kanunun saydığı kişisel mallardan biri değilse, edinilmiş mal olarak değerlendirilmelidir. MK 222 maddesi bu öncelik ilkesini düzenlemiştir, buna göre bir eşin bütün malları aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.

KİŞİSEL MALLAR (220)

Kanunda sınırlı sayıda sayılmıştır:

Eşlerin yalnız kişisel kullanımına yarayan mallar

İlk akla gelen, elbiseler, traş takımı makyaj malzemesi parfümler takılar, spor aletleri vb. ancak eğer takı bir yatırım aracı olarak düşünölmüş ve sadece kişisel kullanıma özgölenmemişse kişisel mal olarak değeriendirilemez.

EMK rejiminden önceki mallar

Eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminden önce sahip olduğu malvarlığı değeri. Bu malların, karşılıksız ya da bir emek karşılığında edinilmiş olmasının bir önemi yoktur.

EMK rejimi devamı sırasında miras yolu veya karşılıksız kazandırma yolu ile edinilen mallar

Manevi tazminat alacakları

Kişisel malların yerine geçen değeri

Sözleşme ile kişisel mal kabul edilebilecek değeri

Edinimli mal sayılması gereken bir mesleğin icrasına veya işletmeye özgölenen değeri

Kişisel malların gelirleri

YÖNETİM, YARARLANMA ve TASARRUF

Her eş edinilmiş mallara katılma rejimi devam ederken sahip olduğu kişisel ve edinilmiş mallarını yönetme, bunlardan yararlanma ve bunlar üzerinde tasarruf etme hakkına kanundaki istisnalar saklı kalmak üzere sahiptir.

Örn. Eşlerden biri maaşından tasarruf ederek biriktirdiği parasını bir üçüncü kişiye bağışlayabilir. Taksitle satın aldığı arabasını, bir başkasına çok düşük fiyata peşin olarak satabilir. Sahibi olduğu taşınmazı, evi bir üçüncü kişiye

istediği bedelden kiraya verebilir. Sahibi olduğu işletmeyi diğer eşin mşdahalesi olmadan yşnetebilir.

İstisnası, MK 194 maddesine gşe aile konutu ile ilgili sınırlamalar ve MK 199 maddesine gşe hakimin, ailenin ekonomik varlığını korumak eşlerin mali yşkşmlşlşklerin yerine getirmeye zorlamak amacı ile alacağı bir tedbir olan tasarruf yetkisinin sınırlanmasıdır.

MAL REJİMİNİN TASFİYESİ

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesiyle (evlilik birliğinin sona ermesi, sşzleşme ile eşlerin seçimlik bir mal rejimini seşmesi, hakim kararı ile olağan üstş mal rejimine geçilmesi nedenlerinden biri ile) tasfiye işlemlerine geçilir. Tasfiye sonunda, eşlerin katılma alacağı ve değer artışı alacakları belirlenir.

Mal rejimin tasfiyesinde, her eş ilk olarak diğer eşteki mallarını geri alır.

Edinilmiş mallara katılma rejimi eşlere aynı bir hak bahşetmediğinden her eş, zilyetliğindeki diğer eşin mallarını geri vermekle yşkşmlşdşr.

Eşlerin paylarının hesaplanmasında eşlerin sahip olduğu edinilmiş ve kişisel malları mal rejiminin sona erdiği ana gşe belirlenir (228/1).

Mal rejiminin sona ermesindeki mevcut edinilmiş mallar ile kişisel malların tasfiye anındaki değerleri hesaplamada dikkate alınır. Edinilmiş mallara tasfiyede eklenecek olan malvarlıkları ise, tasfiye anındaki değer, temlik işlemin yapıldığı (devredildiği) andaki değerleri ile hesaba katılacaktır.

Dikkate alınacak değer ise kural olarak malların sşrşm değeridir. Ancak tasfiyede bir eşin maliki olarak işlettiği veya sağ kalan eş ya da alt soyunun bir bştşn olarak kendisine özgşlenmesini istemeye hakkı olduğu bir tarımsal işletme varsa onun gelir değerleri tasfiyede dikkate alınır (233). Bazen özel haller sebebiyle hesaplanan değer bir miktar arttırılabilir (234).

EŞLERİN ARTIK DEğer KATILMA ALACAĞININ HESAPLANMASI

Her eş veya mirasçılarının tasfiye sonunda sahip olacağı KATILMA ALACAĞI her eşin tasfiyede hesaplanan ARTIK DEğerİ'nin yarısı veya aralarında sşzleşme ile belirlenen oran kadardır.

ARTIK DEĞER, her eşin sahip olduğu Edinilmiş Mallarından, (edinilmiş mallara eklenecek değerler ile edinilmiş mal denkleştirme alacağı da dahil olmak üzere,) edinilmiş mallara ilişkin borçların çıkartılmasıyla elde edilir.

Artık değerın eksi olarak çıkması halinde bu dikkate alınmaz. Dolayısıyla eşler, birbirlerinin malvarlığı değerleri kaybına mal rejimi emk rejimi nedeniyle ortak olmazlar.

ARTIK DEĞER, her eşin **aktif** değerlerinden **pasif** değerlerinin çıkartılması ile bulunur.

AKTİF DEĞERLER

Mal rejiminin sona ermesi anında mevcut EDİNİLMİŞ MALLAR
Edinilmiş Mallara EKLENECEK DEĞERLER (229)

Eşlerden birinin mal rejimi sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin rızası olmadan olağan hediyeler dışında yaptığı karşılıksız kazandırmalar
Bir eşin mal rejimi devam ederken diğer eşin katılma alacağını azaltmak amacıyla yaptığı devirler

Edinilmiş malların DENKLEŞTİRME ALACAĞI (230 I, III)

Bir eş kişisel borçlarını edinilmiş mallarından ödedi ise bu miktar tasfiyede edinilmiş malların denkleştirme alacağı olarak hesaba katılır
Bir eşin edinilmiş malları, kişisel malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulundu ve böylece bu kişisel malda bir değer artışı veya azalışı oldu ise edinilmiş malın denkleştirme alacağı, katkı oranına ve malın tasfiyedeki değerine; mal daha önce elden çıktı ise hakkaniyete göre yapılır (Neden mal elden çıktığındaki değer göre olmamakta!).

PASİF DEĞERLER

· DEĞER ARTIŞ PAYI (227)

Eşlerden biri diğerine ait bir malın, edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır.

Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler.

Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.

[231 md göre, borç edinilmiş mal grubuna ait olmalıdır. Dolayısıyla, değer artış payı artık değeri hesaplanan eşin edinilmiş mal grubuna ait bir borç olmalıdır. Eğer değer artış payı kişisel mala ilişkinse pasif kalem olarak değerlendirilmemelidir]

KİŞİSEL MAL DENKLEŞTİRME ALACAĞI

Eğer eşlerden biri, edinilmiş mala ilişkin borcunu kişisel mallarından ödemişse. Edinilmiş mal grubu Kişisel mal grubu aleyhine zenginleşmiş olacaktır. Bunun önüne geçmek için bu değer kayması miktarı artık değer hesabında dikkate alınacaktır.

EDİNİLMİŞ MALLARA İLİŞKİN BORÇLAR

Edinilmiş mallara ilişkin borçlar da artık değer hesabında pasif kalem olarak dikkate alınır.

ARTIK DEĞERE KATILMA

Her eş veya mirasçısı, diğer eşe ait artık değer yarısı üzerinde hak sahibi olurlar. Ancak eşler sözleşme ile farklı bir katılım oranı belirleyebilirler. Her iki eşin katılma alacağı, kanun gereği takas edilir.

Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma hâlinde hâkim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir.

Tasfiye sonucunda kadın:

½ Kendisinin Artık Değerine

½ Kocasının Artık Değerine

ve Kişisel Mallarına sahiptir.

Koca da:

½ Kendisinin Artık Değerine

½ Karısının Artık Değerine

ve Kişisel Mallarına sahiptir.

• **ARTIK DEĞERE KATILMA ALACAĞI, DEĞER ARTIŞ PAYI ve İFASI**

Katılma alacağı ve değer artış payı bir para borcudur. Ancak bu borç para ile ifa edilebileceği gibi ayın ile de ifa edilebilir. Aynı ifade malların sürüm değeri dikkate alınır.

Sağ kalan eş, eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, ölen eşine ait olup birlikte yaşadıkları konut üzerinde kendisine katılma alacağına mahsup edilmek, yetmez ise bedel eklenmek suretiyle intifa veya oturma hakkı tanınmasını isteyebilir; mal rejimi sözleşmesiyle kabul edilen başka düzenlemeler saklıdır.

Sağ kalan eş, aynı koşullar altında ev eşyası üzerinde kendisine mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir.

Haklı sebeplerin varlığı hâlinde, sağ kalan eşin veya ölen eşin yasal mirasçılarının istemiyle intifa veya oturma hakkı yerine, konut üzerinde mülkiyet hakkı tanınabilir.

Sağ kalan eş, mirasbırakanın bir meslek veya sanat icra ettiği ve altsoyundan birinin aynı meslek veya sanatı icra etmesi için gerekli olan bölümlerde bu hakları kullanamaz. Tarımsal taşınmazlara ilişkin miras hukuku hükümleri saklıdır.

ÜÇÜNCÜ KİŞİLERE KARŞI DAVA HAKKI

Tasfiye sırasında, borçlu eşin malvarlığı veya terekesi, katılma alacağını karşılamadığı takdirde, alacaklı eş veya mirasçıları, edinilmiş mallarda hesaba katılması gereken karşılıksız kazandırmaları bunlardan yararlanan üçüncü kişilerden eksik kalan miktarla sınırlı olarak isteyebilir.

Dava hakkı, alacaklı eş veya mirasçılarının haklarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mal rejiminin sona ermesinin üzerinden beş yıl geçmekle düşer.

Burada tasfiyede eklenecek değerlere ilişkin hukuki işlemlerin geçersizliği söz konusu değil, kanundan kaynaklanan bir borç yükümlülüğü söz konusudur.